

EL PROBLEMA DE L'ORIGEN DE LES SANTES JULIANA I SEMPRONIANA

L'aparició, l'any 1948, del treball del senyor Miquel Coll i Alentorn impugnant l'autenticitat del *Libre de Feys d'Armes de Catalunya* de Bernat Boades,¹ i el fet d'haver trobat en moltes ocasions allegada aquesta crònica per a determinar la pàtria de les santes Juliana i Semproniana — que Mataró celebra com a pròpies —, van motivar que decidíssim de portar a terme una revisió de les dades històriques divulgades sobre les dues verges, amb l'intent exclusiu d'eliminar-ne aquelles que, amb més o menys grau, es trobessin influïdes per la versió boadiana.

El resultat aconseguit és ben distint — ens cal dir-ho — del que pensàvem assolir quan ignoràvem la transcendència que, per al nostre cas, tindria el text de Boades i creïem que, en el futur, se'n podria fàcilment prescindir. En realitat, ha estat tot al contrari: no tan sols hem hagut de comprovar que el passatge del *Libre* relatiu a Juliana i Semproniana és la font bàsica de què es valen els autors per a declarar llur naturalesa mataronina, sinó que el mateix Joan Gaspar Roig i Jalpí — el frare blanenc a qui s'atribueix la redacció de la suspecta crònica — resulta ésser el primer de resoldre a favor de Mataró el problema d'on són nascudes, mitjançant uns arguments que no resisteixen ara, com veurem, la més lleugera crítica.

EL PROBLEMA ABANS DE ROIG I JALPÍ. — El tema de les santes Juliana i Semproniana, considerades com a germanes, deixebles de sant Cugat, màrtirs a Castre Octavià sota la persecució de Maximia i Dioclecià, no apareix fins a temps relativament moderns — principis de la dissetena centúria — dintre les obres generals d'història religiosa i profana. No es coneixen actes de llur martiri; no en fa esment la *passio* tradicional de llur suposat mestre, sant Cugat,² i no figuren, tampoc, en els martirologis i calendaris antics, almenys en els que han arribat fins a nosaltres.³

Els primers autors que s'ocupen de Juliana i Semproniana, des del punt de vista biogràfic, són fra Antoni Vicenç Domènec i Jeroni Pujades, i ambdós es valen del culte antiquíssim i tradició per a les dites santes existents al monestir de Sant Cugat del Vallès, dipositari des de temps molt reculats de llurs relíquies. També utilitzen dos altres elements: una antiga taula pictòrica, desapareguda l'any 1835, que es trobava al claustre

1. MIQUEL COLL I ALENTORN, *El problema de l'autenticitat del "Libre de Feys d'Armes de Catalunya"*, Pròleg al vol. IV de l'edició d'"Els Nostres Clàssics" (Barcelona 1948), 11-89.

2. Cf. ENRIQUE FLÓREZ, *España Sagrada*, XXIX (Madrid 1775), 500-517.

3. Cf. JOSEP VIVES I ÀNGEL FÀBREGA, *Calendarios Hispánicos anteriores al siglo XII*, "Hispania Sacra", II (1949) 119-146, 339-380, III (1950), 145-161.

del dit cenobi, on figuraven aquelles verges presenciant el martiri de sant Cugat, i la coneguda urna d'argent d'aquest sant, datable al segle XIV, on es troben representades dues santes donant sepultura al seu cos, que aquells historiadors identifiquen amb Juliana i Semproniana.

Amb aquests antecedents, Domènec i Pujades teixeixen conjecturalment, seguint el paral·lel de l'apòstol africà, les circumstàncies dels fets i el martiri de les dues verges. És, doncs, natural que, quant a llur pàtria, manifestin ignorar-la, i es limitin, el primer, a suposar-les «hijas de la España Tarraconense, que agora se llama Cataluña»⁴ i el segon, barcelonines, o, almenys, «lacetanas».⁵ El mateix ocorre amb dos altres autors també del segle XVII: el servita Filippo Ferrario, que escriu, precedint el nom de les dues santes: «In Territorio Barcinonensi...»,⁶ i Juan Tamayo de Salazar, que en el seu martirologi ve a fer un resum de tot el que diuen els anteriors.⁷

Per altra banda, tant en els còdexs litúrgics del monestir de Sant Cugat del Vallès, avui conservats a l'Arxiu de la Corona d'Aragó,⁸ com en les poques dades antigues de relíquies d'aquest cenobi que fan referència a Juliana i Semproniana,⁹ no hi apareix indicació biogràfica de cap mena, i, per tant, no pot trobar-s'hi res relatiu a llur origen.

Vegem, ara, què passava a Mataró amb anterioritat al frare blanenc. S'ha parlat molt de l'existència, en aquesta població, d'una tradició de les dues santes, qualificada d'«immemorial»,¹⁰ però no en tenim cap notícia documentada que no sigui posterior a la intervenció de Roig i Jalpí. Anteriorment a ell, és desconeguda la dedicació a les dues santes de cap capella o altar a la parròquia mataronina i no se'n tenen notícies en les ressenyes de visites pastorals realitzades del segle XIV al XVII.¹¹ La dada més antiga en aquest aspecte es remunta al 1711,¹² la qual cosa ens fa creure que el primer altar a Juliana i Semproniana devia dedicar-se en aquesta població a principis de la divuitena centúria, o a finals de l'anterior, com a màxim. Ultra això, la primera notícia de veneració a les dues verges pertany al 1682: són unes completes sufragades per un devot anònim,¹³ celebrades

4. ANTONI VICENÇ DOMÈNECH, *Historia General de los Santos y Varones ilustres en santidad del Principado de Cataluña* (Barcelona 1602), fol. 68 r.

5. JERONI PUJADES, *Cordica universal del Principat de Catalunya* (Barcelona 1609), fol. 222 r.

6. FILIPPO FERRARIO, *Catalogus Generalis Sanctorum* (Venècia 1625), 299 i 305. Aquest autor innova el costum d'esoriure Semproniana en lloc de Simproniana, contràriament al que fan Domènec i Pujades i estableixen els còdexs litúrgics del monestir de Sant Cugat.

7. JUAN TAMAYO DE SALAZAR, *Martyrologium Hispanorum*, IV (Lió 1656), 266.

8. Cf. el fons de Sant Cugat, ms. 25 (s. XV), fol. LXXXV; ms. 30 (s. XIV), fol. 143 r; ms. 77 (s. XV), fol. LXXIII r; ms. 165 (abans 48) (s. XVII), fol. 22 v; ms. 14 (s. XIV-XV), fol. 4, i ms. 24 (s. XIII-XIV), fol. 239 v (dels afegits, però, al s. XVI). Igualment el ms. 47 (s. XIII), fol. 156 v, que conté la referència més reculada de relíquies de Simproniana (any 1098). Regrnciem al senyor M. Coll i Alentorn aquesta dada.

9. Cf. JAUME CARESMAR, *Sanctus Severus episcopus, et Martyr, sedi et Civitati Barcinonensi noviter assertus ac vindicatus* (Vic 1764), 162-163 i GAÏETÀ BARRAQUER, *Las Casas de Religiosos en Cataluña durante el primer tercio del siglo XIX*, I (Barcelona 1906), 108-109. No cal dir que prescindim dels ròtuls — moderns, malgrat el caràcter arcaic que semblen posseir — que es conserven a les urnes de les relíquies de les Santes, per considerar-los fàcilment influïts per les versions divulgades per Roig i Jalpí.

10. Cf. JAUME MATAS, *Memorias de la Patria, Martirio y Culto de las Bienaventuradas Virgenes, y Martyres Juliana y Semproniana* (Barcelona 1777), 17.

11. Cf. les cèdules manuscrites de Mn. Josep Mas, vol. VIII de *Santa Visita Pastoral: Foranes* (Barcelona, Arxiu Històric Municipal).

12. Cf. *Libre dels obits y funeraries y Cantars de la glesia Parrochial de Sta. M.ª de Mataró*, de l'Arxiu Parroquial de Santa Maria de Mataró (1602-1822), anotació del 22 de novembre de 1711.

13. Cf. *Libre dels obits y funeraries*, citat abans, 26 de juliol de 1682.

pocs mesos després d'haver publicat el nostre frare la monografia històrica sobre les Santes, que més endavant veurem.

Una sola dada, anterior a Roig i Jalpí, la forneix la suposada existència, a Mataró, l'any 1621, d'una campana anomenada «Semproniana». Ultra constituir un fet isòlat, la campana d'aquest nom fou inaugurada, en realitat, el 1786, com es desprenia de la seva inscripció: «Semproniana recens (1786) et antiqua (1621). Reddo loquelam. Iauime Palles Me feu». ¹⁴ I vista, ara, l'absència de tradició mataronina de les Santes a principis del segle XVII, no pot pas assegurar-se que la campana «antiqua» s'hagués anomenat, també, Semproniana. Ho confirma, per altra banda, el silenci dels autors anteriors al 1786, que no haurien menyspreat, creiem nosaltres, un detall d'aquesta natura per a reforçar llurs tesis.

LA INTERVENCIÓ DE ROIG I JALPÍ. — El primer autor que relaciona les santes Juliana i Semproniana amb Mataró és, indubtablement, el P. Joan Gaspar Roig i Jalpí, en el seu *Catálogo Paralipómemo de los Santos Indígenas y Advenas del Principado de Cataluña y sus Condados*, ¹⁵ on enclogué, el 1667, sota el núm. 60, una història de les nostres santes fonamentada, principalment, en Domènec, Pujades i Tamayo, acompanyada de diverses notícies de caràcter històrico-arqueològic sobre Mataró.

En aquest treball, malgrat manifestar al principi que és desconegut el lloc de naixença de les dues verges, continua escrivint que en un «auto antiquísimo» que diu trobar-se a l'arxiu del monestir de Sant Cugat del Vallès, hi figura relatat que entre unes relíquies que l'abat del dit cenobi donà a Guislabert, canonge de la catedral de Barcelona, n'hi havia de les santes Juliana i Semproniana, que qualifica de «Beturonenses pedisequas de San Cucuphate Martyr». Transcriu així aquest document: «Tradidit etiam venerabilis Abbas supradicto Guislaberto levita, et Canonico venerando aliquam partem ex ossibus sacratissimis sanctarum Virginum, et Martyrum Julianae et Sempronianae Sancti Patris Nostri Cucuphatis praeclarissimi Martyris pedisequarum Beturonensium». ¹⁶

Cronològicament, hauriem d'haver citat abans el precedent «auto», puix que el mateix Roig i Jalpí afirma d'ell que «passa de seiscientos, y quarenta años de antiguedad», ¹⁷ però no ho hem fet perquè ens trobem, en aquest suposat text, en presència d'una evident anticipació històrica, com és el mot *Beturonensium*, amb el qual es vol designar les Santes com a filles de Beturo, i, per tant — com veurem — de Mataró, l'existència del qual és completament impossible abans del segle XV, perquè el seu origen respon pràcticament a un error d'impressió de les primitives edicions de la *Naturalis Historia* de Plini el Vell.

Una breu explicació ho aclarirà. A la tan coneguda descripció pliniana: «In ora autem colonia Barcino, cognomine Faventia, oppida civium Romanorum Baetulo, Iluro, flumen Arnun, Blandae...» ¹⁸, algunes edicions anti-

¹⁴. Avui desapareguda. Agraïm la inscripció a l'amic Marià Ribas i Bertran.

¹⁵. Biblioteca Universitària de Barcelona, ms. 555, fols. 92 r - 94 v.

¹⁶. *Catálogo Paralipómemo*, fols. 92 v - 93 r.

¹⁷. *Catálogo Paralipómemo*, fol. 94 v.

¹⁸. Llibre III, 22.

gues imprimeixen *Beturo* en lloc de *Baetulo*. Això féu que els historiadors del segle XVII, seguint Pujades,¹⁹ quan tractaven de determinar quin dels dos mots era el correcte, com que trobaven anomenats al mateix text, també, uns «betulonenses» entre els pobles estipendiàries²⁰ — que reduïen de pla a Badalona —, no consideraven lògic que aquests mateixos «betulonenses» poguessin identificar-se alhora amb els *cives romani* primers, per la diferència que hi havia entre les poblacions d'aquests últims i les de caràcter estipendiari. Per això opinaven que la versió correcta havia d'ésser *Beturo*, que situaven a Mataró, pel fet d'ésser la població més important que — seguint la pauta de Plini — venia després de Barcelona, eliminant per endavant Badalona, que creien estipendiària. Els quedava, llavors, Iluro, que reduïen a Lloret, com fa Pujades, o bé a Pineda com proposa Roig i Jalpí.²¹

Aquesta interpretació errònia fou aviat impugnada per l'arquebisbe Marca, el qual féu observar que la motivaven, com hem dit, les edicions incorrectes de Plini.²² Ara podem concretar, encara, que l'adopció de la dita variant no té en els manuscrits de l'obra pliniana cap antecedent,²³ i també que la primera edició que la introduí fou la parmesana de l'any 1481.²⁴ Amb això queda palesament demostrat que el canvi de la *l* per la *r* del mot *Betulo*, no és més que el resultat d'un vulgar error de tipografia, que, lògicament, no pot recollir cap document anterior al dit any, i, per tant, és impropri de trobar-se en el text que cita Roig i Jalpí que devia pertànyer a l'onzena centúria.

ALTRES TEXTS PSEUDO-HISTÒRICS RELACIONATS AMB LES SANTES. — Després de la redacció del *Catálogo Paralipómeneo*, hem de registrar l'aparició de dos altres texts que, sens dubte, tingueren una decisiva influència per a la determinació de la suposada procedència mataronina de Juliana i Semproniana.

Ens referim al titulat cronicó *De Rebus Hispaniae* — més generalment conegut amb el nom del seu pretès autor, Liberat, monjo benedictí que devia haver nascut a Girona el segle VI —, publicat pel P. Gregorio de Argaiz l'any 1669,²⁵ i el ja alludit *Libre de Feys d'Armes de Catalunya* atribuït a Bernat Boades, rector de Blanes a la quinzena centúria, que Roig i Jalpí donà a conèixer, fragmentàriament, per primera vegada, el

19. PUJADAS, *Cordúnic*, fol. 178 r.

20. Llibre III, 23. Aquest mot havia de dir "baeculonenses", com modernament s'ha fixat.

21. ROIG I JALPÍ, ms. 1735 de la Biblioteca Nacional de Madrid, fol. 5 r, i *Resumen Historial de las grandezas de la ciudad de Gerona* (Barcelona 1678), 473.

22. PIERRE DE MARCA, *Marca Hispanica sive limes Hispanicus* (Paris 1688) cols. 162-163.

23. Cf. l'edició de la *Naturalis Historia* de la B. G. Teubner, a cura de KARL MAYHOFF, I (Leipzig 1906), 240.

24. Les primeres edicions llatines de la *Naturalis Historia*, com són les de 1469 (Venècia), 1470 (Roma), 1472 (Venècia), 1473 (Roma), 1476 (Parma), 1479 (Treviso) i 1480 (Parma) porten totes invariablement *Betulo*. En canvi, la següent, de 1481 (Parma), que no és més que una reimpressió de la de 1476, és la primera que erròniament posa *Beturo*. Aquest mot apareix, després, en moltíssimes altres edicions, així les de 1483 (Venècia), 1487 (Venècia), 1496 (Brèscia), 1496 (Venècia), 1499 (Venècia), entre les més importants. Agraïm a Dom Anselm M.ª Albareda O. S. B. i a la senyoreta Annie Anderson M. A., les dades, amablement comunicades, per a completar el resum precedent, d'edicions incunables de Plini de la Biblioteca Apostòlica Vaticana i la del British Museum, respectivament.

25. FR. GREGORIO DE ARGAIZ, *Población Eclesiástica de España*, IV (Madrid 1669), 115-159.

1678, manifestant haver-lo trobat «en un rincón de una notaría donde se estaba ya perdiendo». ²⁶

La coincidència que aparegui el nostre frare en el descobriment dels dos manuscrits — no cal repetir que la versió de *Lliberat* publicada per Argaiç fou treta d'una còpia que li proporcionà el frare mínim de la que ell declara haver adquirit a un clergue francès —, ha fet creure que podia tenir en llur redacció una sospitosa participació activa, dins el seu afany patriòtic d'aplegar arguments en defensa dels orígens llegendaris del nostre país.

Per al nostre cas, no necessitem concretar la paternitat de les dues pseudo-cròniques, puix que, en definitiva, el que interessa és llur valor provatori. Quant a *Lliberat* no cal insistir, aquí, sobre la desorbitada fantasia de les seves clàusules, mentre que el *Libre* el desautoritzen totalment les anticipacions històriques i altres anomalies cronològiques observades a diversos passatges seus, com cada dia es posa més al descobert. Nosaltres hi portem registrades algunes *gaffes* motivades pel maneig d'edicions plinianes que mai no havia pogut conèixer Boades.

Vegem, ara, el que diuen aquests texts respecte a les Santes. *Lliberat* porta concretament: «Iuliana, et Semproniana Virgines Betturone in Laletanis littorialibus natae, discipulae Sancti Cucuphatis in Castro Octaviani post alia multa tormenta decollantur» ²⁷ i després: «Bettulone in Laletanis celebris est memoria Sanctarum Virginum, et Martyrum Iulianae, et Sempronianae S. Cucuphatis discipulae ibidem natae». ²⁸

Quant a Boades, és al passatge que refereix els sants martiritzats per Dacià, on diu: «... e dues altres santes verges naturals de Ciutat Treta, de prop Barcelona, apellades per lur nom Juliana e Semproniana. E les beneytes relíquies de lurs beneyts còssors són en lo monastir de sant Colgat del Vallès, qui antigament s'apellave Castrum Octaviani, hont he legida la lur història en un liconari de gran antiquitat, qui sta al cor de la sgleya d'aquell». ²⁹

L'OBRA DEFINITIVA DE ROIG I JALPÍ SOBRE LES SANTES. — El 1677, Argaiç, basant-se en *Lliberat*, insisteix que Beturo és la pàtria de Juliana i Semproniana, ³⁰ mentre que Tristany les atribueix directament a Mataró valent-se del *Catálogo Paralipómeneo*. ³¹ Aquestes notícies, i els antecedents que s'hi addeueixen, degueren suggestionar els mataronins, que no sabem si coneixien, també, la versió de Boades, malgrat no haver estat donat a conèixer íntegrament el *Libre*. El cas és que es dirigiren al P. Roig i Jalpí demanant-li el major nombre de dades històriques sobre les dues verges, i el frare mínim no es féu pregar gaire, puix escriví ràpidament una obreta, que veié llum el 1681, en octau i dividida en dues parts, en la qual respon amplement a la petició que li havia estat feta.

26. ROIG I JALPÍ, *Resumen Historial*, 503.

27. ARGAIÇ, *Población*, 143.

28. ARGAIÇ, *Población*, 149. El fet d'imprimir-se *Bettulone* no pot considerar-se més que un error d'impremta. Cal no oblidar que Roig i Jalpí es recolza, també, en *Lliberat* per adjudicar les Santes a Mataró, i ell es valdria, precisament, de la "còpia autèntica".

29. *Libre de Feyts*, ed. d'E. Bagué, I (Barcelona 1930), 90.

30. ARGAIÇ, *La Perla de Cataluña* (Madrid 1677), 335.

31. BONAVENTURA TRISTANY, *Corona Benedictina* (Barcelona 1677), 289-290.

Malgrat no haver pogut trobar fins a la data cap exemplar original d'aquest llibret, que no hem vist, per altra banda, citat en cap de les descripcions bibliogràfiques del cronista blanenc, hem tingut la fortuna de topiar amb una fidelíssima còpia apareguda en un periòdic mataroní que en publica el text complet.³²

La primera part, es titula: *Carta del M. R. P. Juan Gaspar Roig y Jalpi, Theologo, Examinador Synodal de los Obispados de Barcelona, y Gerona; Chronista de su Magestad en todos los Reynos de la Corona de Aragon. Prouincial, y Vicario General del Orden de los Minimos de S. Francisco de Paula en esta Prouincia de Cathaluña, al M. R. Dotor Antonio Partella Retor de la Villa de Mataró. En que le da noticia de las dos esclarecidas Virgenes, y Martyres S. Juliana y Simproniana, discipulas del Invicto Martir, y Apostol de Barcelona, S. Cucufate. Y prueua, que fueron naturales de la Villa de Mataró, llamada en los tiempos antiguos. BETURO, Ciudad Municipal Romana. CON LICENCIA: En Barcelona por Jacinto Andreu, á la calle de S. Domingo. Año de 1681.*

El títol és prou eloqüent per a estalviar-nos una detallada descripció del seu contingut. Comença fent referència a les reiterades peticions dels jurats i el rector de Mataró perquè escrivís aquella obreta. Esmenta, seguidament, els texts de Domènec i Pujades; descriu la regió laietana, situant el *Beturo* de les edicions errònies de Plini a Mataró. Parla de les restes arqueològiques romanes existents en aquesta ciutat, i després de tota aquesta mena d'introducció cita Bernat Boades, fent-ne un general elogi, i acaba transcrivint al peu de la lletra el passatge del *Libre* relatiu a Juliana i Semproniana, en el qual basa tota la seva tesi. Amb tot, es val encara de *Lliberat*, del qual diu que el creu «no ser totalment supuesto, sino solamente imposturado por algún supersticioso ficcionista», a causa d'observar que alguns passatges, com el de les dues santes, coincideixen amb Boades.

La darrera part de la *Carta* és la més important per a la història de la tradició mataronina de Juliana i Semproniana, puix el nostre frare esperona els habitants de Mataró, amb l'exemple de Blanes i els sants Bonós i Maximià, perquè tributin a les dues verges «la devida veneracion, y culto Ecclesiastico como a naturales della de primero nacimiento», i sollicitin relíquies del monestir de Sant Cugat del Vallès, la qual cosa sabem que feren al cap de pocs mesos.³³

La segona meitat de l'obreta es titula *Vida, passion y muerte de las Ilustrissimas Santas Virgenes, y Martyres, naturales de la antigua Ciudad de Beturo, oy Mataró, Juliana y Simproniana, cuyas Sagradas Reliquias descansan en el Imperial Monasterio de San Cucufate del Vallés de Monjes de la Orden del glorioso Padre San Benito. = Colegida de varios autores, que son los Venerables Bernardo Boades Dotor en decretos, y Rector de la Villa de Blanes, en su aureo libro M. S. de los hechos de armas, y cosas Ecclesiasticas de Cathaluña; Fr. Antonio Vicente Domenec en su Flos Sanctorum á 27 de Julio; el Doctor Geronymo Pujades en la 1 parte de su Chronica universal libro 4, Capitulo 88, y del Breviario y Monumentos*

32. Cf. "El Semanario de Mataró", 27 de juliol dels anys 1892 i 1893.

33. Cf. Mataró, Arxiu municipal, Llibres d'esborranys d'acords, vol. de 1679-82, sessió de 23 febrer de 1682, i vol. de 1682-85, sessió de 29 d'abril de 1682.

Chronica universal libro 4, Capitulo 88, y del Breviario y Monumentos calificados, y de grande autoridad, que se hallan en el dicho Imperial Monasterio, y en otras partes. Por el M. R. P. Fr. Juan Gaspar Roig y Jalpí, Theologo Examinador, Synodal de los Obispados de Barcelona y Gerona, Chronista de su Magestad en todos los Reynos de la Corona de Aragon, Prouincial y Vicario General del Orden de los Mínimos en esta Prouincia de Cataluña.

En aquest intent d'assaig biogràfic es troba poca cosa d'interès sobre les Santes i no se'ns hi dona cap notícia inèdita respecte llur procedència. Es troba redactat, com la *Carta*, amb l'estil propi del frare blanenc, ampulós i feixuc, i es val contínuament de Boades. El que resulta sorprenent és el silenci que es fa en tota l'obreta del document que anys enrera havia transcrit al *Catálogo Paralipómeneo*, la qual cosa ens fa creure que no estava molt segur de poder provar la seva autenticitat i preferia de jugar-s'ho tot amb la sola carta de l'*aureo libro* de Boades.

Finalment, quan temps després torna a plantejar-se Roig i Jalpí l'origen de Juliana i Semproniana en un nou manuscrit dels que teixia contínuament, rebutja a l'últim totes les hipòtesis que ell mateix es formula, i acaba manifestant: «Pero en un quadernillo, que yo hize, y se dió á la impresión el año 1681, con muy buenos fundamentos resolví, que estas Santas son de primero nacimiento naturales de la Ciudad de Betúro, que oy se llama Mataró, y agora estoy en lo mismo». ³⁴ Noteu que escrivia aquestes frases cap al final de la seva vida, i amb la mà esquerra, a causa, com és sabut, d'una afecció apoplèctica que li deixà inútil el braç dret.

CONCLUSIÓ. — No pot trobar-se cap altra notícia, a partir del 1681, quan es tracta de determinar l'origen de les patrones de Mataró, que no depengui d'una manera o altra dels antecedents pseudo-històrics aportats per mitjà de Roig i Jalpí. Tots els autors posteriors no fan més que variacions sobre les fonts que hem vist, d'una manera més o menys subtil si volem, però sense facilitar-nos cap dada inèdita bàsica. Per tant, resulta evident que, eliminats uns testimonis tan precaris, se'ns torni a plantejar, ara, el problema de la pàtria de Juliana i Semproniana com als temps de Domènec i Pujades, després d'haver romàs per espai de prop de tres-cents anys aparentment resolt. I, tanmateix, no hi veiem pas, de moment, possibilitats de solució, si nous antecedents, avui desconeguts, no vénen a donar-nos bastant més de claror sobre les autèntiques circumstàncies històriques de les dues verges.

JOAQUIM LLOVET

Mataró.